

Siden sidst

Det er lang tid siden, jeg sidst har udsendt et pædagogisk nyhedsbrev, rigtig lang tid siden – det sidste kom 1. marts.

Det er ni måneder siden! Hvad har jeg da lavet? Arbejdet selvfølgelig – og så har jeg startet virksomheden *Oxenvad – Didaktik & Medier*. Den er startet i det små og måske bliver den aldrig større. Hidtil har jeg kun produceret supplerende øvelsesvideoer til min egen undervisning. Disse videoer skal give mulighed for den fordybelse, som undervisningstiden og holdstørrelserne desværre har vanskeliggjort de sidste par år.

Når virksomheden hedder Didaktik & Medier og ikke medier og didaktik, så er det fordi, min teknologiforståelse har ændret sig de sidste par år. Fra at være imponeret over teknologiens muligheder er jeg i dag skeptisk over for megen didaktisk teknologibrug. Når læreren bliver et appendiks til en powerpoint præsentation, så kan en robot gøre det samme – og sikkert bedre. Men teknologien kan også tjene didaktikken, være lærerens forlængede arm, overskride de vante muligheder og forestillinger. Teknologien kan således tilføre et poetisk element til undervisningen, hvis vi altså tør ...

Oxenvad – Didaktik & Medier er i dag ikke andet end et videostudie i Skårup – og et mylder af ideer i mit hovede. De videoer jeg laver, er foreløbig bygget over følgende koncept:

- En øvelsesvideo er på mellem 5 og 15 minutter – gerne omkring 10.
- Den indeholder et oplæg og flere gange skal filmen stoppes, mens de studerende skal reflektere over et spørgsmål.
- Der opfordres til at man bruger sin egen forstand og ikke Google ved disse refleksionsøvelser.
- Den første øvelse er gratis, resten så billige, at det er en dårlig forretning.

I det sidste nyhedsbrev i marts var det *fantasien* jeg advokerede for, denne gang er det *håbet*. Det er jo fantasien og håbet vi holder skole for!

Artiklen om *Håbets skoler* har sin egen historie. Jeg blev først på året kontakter af en af mine studerende, Jørgen Nancke, der havde fået en ide. Han ville udgive en bog, hvor kendte og ukendte fynboer skulle skrive små historier. Om jeg ville være med og donere mit forfatterhonorar til Kirkens Korshærs varmestue i Odense? Det ville jeg! Jeg valgte at skrive om en af de to vigtigste fynboer fra 1800-tallet. Han var godt nok ikke født på Fyn, men han virkede på Fyn og gjorde livet stort, fantasifuldt og fyldt med håb for mange børn og deres forældre. Det program han holdt skole på, ville de fleste nok betakke sig for idag, men jeg kender ham efterhånden så godt, at jeg forstår ham og hans ide om at bygge skole på *Guds kærlighed og Danmarks lykke*. Han ligger begravet lige bag koret ved Dalum Kirke. Og det sker, at jeg kører ind og ser til ham, for ved graven mærker jeg, at han lever!

Håbets skoler

Der var mange berømtheder i Danmark i begyndelsen af det 19. århundrede. Den kendteste er uden tvivl skomagersonnen fra Odense, der med en enkelt sætning kunne få sine tilhørere til at spidse øren. *I Kina ved du jo nok er kejseren en kineser* eller *Det var så gruelt koldt, det sneede og det begyndte at blive aften*. Jo, han kunne noget med sproget den skomagerson. Intet under, at han blev kendt – helt ud til kejserens rige.

Der var imidlertid andre skomagersonner på den tid og nu skal jeg fortælle jer om en af dem. Hans historie starter langt væk fra Fyn, nemlig i Thisted.

I 1816 fødes hos skomagermester Mikkel Kristensen Kold en søn, der efter tidens navneskik fik navnet Kristen Mikkelsen Kold. Det var forventligt, at Kristen, eller Christen, som han selv stavede sit navn, også skulle være skomager, men det havde han slet ikke hånddelag for, hvorfor han efter sin konfirmation kom ud at tjene som omgangslærer. Denne profession er idag forsvundet, men i den første halvdel af 18-hundredetallet var der kommet skolepligt for alle, men ikke skoler alle steder. Det problem løste man med omvandrede lærere, der hjalp børnene til de mest nødtørftige kundskaber.

Som 18 årig bliver Christen optaget på præstegårdsseminariet i Snedsted og kommer på det tidspunkt også i kontakt med nogle af tidens farligste mennesker – vækkelsesprædikanterne. Vi må huske på, at Danmark på det tidspunkt var en enevældig stat, med en statskirke hvor sognepræsten havde to funktioner. Han skulle både holde gudstjeneste og være kongens – altså statsmagtens – repræsentant ude i sognene. De omvandrede prædikanter var ikke under statens kontrol, hvorfor der blev holdt et vågent øje med dem. En af de kendteste prædikanter var bonden Peter Larsen Skræppenborg fra Brylle. Når høsten var overstået pakkede han sin bibel, salme- og andagtsbog og startede sin vandring op gennem Jylland. På en af disse vandringer kom han til Thy, hvor den unge Christen Kold mødte ham. Mange år senere fortæller Kold om mødet og dets betydning for ham: *Tidligere troede jeg, at Gud var en politimester, en streng skolemester, som vogtede på når vi gjorde noget ondt, for at han kunne give os en god ørefigen. Men nu gik det op for mig, at Gud elskede menneskene og mig, ... Jeg har aldrig kendt mage til det liv, den lyst, den kraft og drift, der da opstod hos mig.*

En del af den drift har virket ganske aparte, som når han, som Jesu apostle, vandrede barfodet rundt mellem gårdene i Thy og forkyndte at *Gud elsker mig og os alle, skønt vi er syndere*.

Kolds tilknytning til de vakte fik konsekvenser. Hans forlovede ville ikke kendes ved den forandrede unge mand, og så havde myndighederne fået øje på ham; han var vist ikke velegnet som lærer for de unge – hvad kunne han dog ikke fylde dem med af tossede og statsundergravende ideer. Og myndighederne så rigtigt, de gudelige vækkelser var farlige for systemet. De omvandrede prædikanter var de første der rokkede ved enevælden og var med salmesang med til at sætte en bevægelse i gang nedefra, der i sidste ende førte til enevældens fald. Men det er en helt anden fortælling.

Da Kold ikke kunne få et kald i kongeriget, søgte han til hertugdømmet Slesvig, syd for Kongeåen. Her blev han ansat som privatlærer af studehandler Knud Knudsen i Forballum, en landsby ude i marsken mellem Ribe og Tønder.

Forballum har jeg besøgt på bustur med lærerstuderende fra Skårup Seminarium og på cykeltur med unge fra Vollsmose. Når vi så stopper ved de tre små vindomsuste gårde i Danmarks fladeste og grønneste afkrog, så undres de, når jeg siger: *Her er den danske skole født*. Men det er den!

Skolens hovedopgave i 1800-tallets første halvdel var at sørge for konfirmationsundervisningen. Børnene skulle lære deres katekismus og så skulle præsten overhøre dem. Først når de kunne katekismen udenad, kunne de få deres skudsmålsbog og dermed starte deres voksenliv – oftest som tjenestefolk rundt om på gårdene.

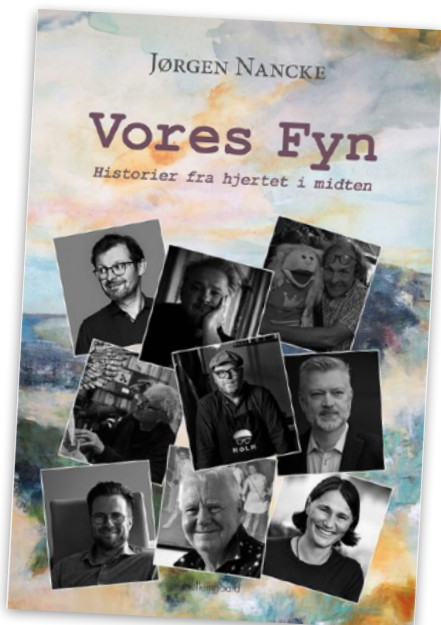
Lære udenad – og på et præstesprog der var helt anderledes end bønderbørnenes dagligsprog. Hvilken ydmygelse af børnene, men der var ingen der gjorde vrøvl – den mulighed var der ikke.

Men Maren kunne ikke lære det, hvor meget hun end læste, græd og læste. Dette grundede Kold over og fik så den ide, at fortælle bogens indhold i stedet for at lade børnene læse den. Det virkede! Børnene kunne huske indholdet, de blev frimodige, talte om, spurgte til og forstod bogens indhold. Kold var lykkelig og sikkert stolt, men da han måtte modtage en biskoppelig reprimande for ikke at benytte den statsautoriserede lærebog, opgav han for en stund. Han fik tilbud om at komme med en missionær til Tyrkiet og forlod landet.

Fem år senere, i 1848, vendte han hjem. Han havde fået oplevelser og erfaringer der havde indgydt ham håb og mod. Han ville, med Guds hjælp, starte en skole for børn og han ville gøre det i Danmarks smørhul, på Fyn, hvor naturen i den grad åbenbarede det, som han også ville bygge skole på: Guds kærlighed og Danmarks lykke!

Og nu gik det stærkt. Han starter som lærer hos pastor Birkedal i Ryslinge, men hurtigt fik han bygget en skole lige uden for byen. En helt ny type skole for børn der allerede var konfirmeret og som skulle bo på skolen. En skole efter skolen – den første efterskole! Men der var bud efter ham, hvorfor han drog videre til Dalby nord for Kerteminde. Her holdt han børneskole om dagen og højskole om aftenen. Og til sidst bygger han så sin egen højskole i Dalby, stor som et slot og formet som Tors hammer, for at illustrere kampen imod åndløsheden.

Hvorfor så tage på Kolds højskole? Kold besvarede selv spørgsmålet ved at sige: Når jeg trækker mit ur op, så kan det gå et døgn. Når I har været på min højskole, så kan I gå hele livet. Og det kunne de! De fik indgydt mod og håb og startede selv skoler rundt om i landet. En af dem var en ung gårdmandssøn fra Eskilstrup – Klaus Berntsen. Han blev i den grad trukket op og gjorde håb til handling. Hurtigt blev han friskolelærer i Højby, så folketingsmedlem og højskoleforstander i Særslev – altid igang med at gøre livet større og bedre. Højdepunktet i Berntsens liv var nok, da han i oktober 1912, i sin egenskab af statsminister, kunne fremsætte forslag til en ny grundlov, der respekterede fruentimmere, folkehold, fattige, fremmede, fallenter, fjolser og forbrydere som ligeværdige borgere. Så stor er Guds Kærlighed og Danmarks lykke og rygtet om håbets skoler i Ryslinge, Dalby og Dalum er nået helt ud i nærheden af kejsernes rige. Det er ganske vist - jeg har selv skrevet den historie om skomagersonnen, der er oversat til engelsk og derfra til japansk og koreansk.

PS.

Ja, det er ganske vist, at Kolds eneste pædagogiske artikel *Om Børneskolen* og et par følgeartikler om Christen Kold udkommer i Sydkorea. I slutningen af oktober blev jeg bedt om at sende en kort præsentation af mig selv. Det blev:

Carsten Oxenvad.

Associate Professor in teachers training at UCL-University College (ucl.dk).

Special interests: Schools which provide children with the hope and the courage that are necessary to live in a world without hope.

Vores Fyn.

Det må være årets julegave til en fynbo du kender – og til Kirkens Korshærs Varmestue i Odense.

Jeg tager en historie ved sengetid.

Se en film fra receptionen ved bogudgivelsen d. 13. november i Vollsmose Kulturcenter.

Flere pædagogiske nyhedsbreve på carsten.oxenvad.dk